

Sygn. akt I ACa 489/16

I ACz 639/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Kremer
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek (spr.) SSA Robert Jurga
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Z. Ł. (1)

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 15 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 1867/15 oraz zażalenia strony pozwanej od zawartego w tym orzeczeniu rozstrzygnięcia o kosztach procesu

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie IV poprzez nadanie mu brzmienia:

„IV. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.520 zł (dwa tysiące pięćset dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu”;

2. oddala apelację;

3. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.430 zł (dwa tysiące czterysta trzydzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSA Robert Jurga SSA Jan Kremer SSA Grzegorz Krężolek

Sygn. I ACa 489/16

UZASADNIENIE

W częściowym uwzględnieniu żądania powoda Z. Ł. (1) , domagającego się przyznania zadośćuczynienia za krzywdę wywołaną śmiercią matki, potrąconej m przez sprawcę ubezpieczonego u strony pozwanej , (...) SA , Sąd Okręgowy w Kielcach :

- zasądził na rzecz pokrzywdzonego kwotę 31 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 9 stycznia 2015r [pkt I] ,
- w pozostałej części powództwo oddalił [pkt II] ,
- zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1 365 zł , tytułem zwrotu części opłaty od uwzględnionej części powództwa [pkt III] ,
- zniósł wzajemnie pomiędzy między stronami koszty zastępstwa procesowego [pkt IV sentencji orzeczenia]

Sąd Okręgowy ustalił następujące fakty istotne dla rozstrzygnięcia :

W dniu 16 grudnia 1999 r. matka powoda, w miejscowości Ć., została potrącona przez samochód osobowy marki R. nr rej. (...) kierowany przez S. P..

W wyniku wypadku i doznanych obrażeń poszkodowana zmarła.

S. P. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 kk i skazany na 2 lata pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, wynoszącej 4 lata.

Z. Ł. (1) jest jednym z trojga dzieci swoich rodziców.

W 1993 r. ożenił się. Początkowo mieszkał wraz z żoną i z rodzicami w Ć., a następnie wyprowadził się, zamieszkując w niewielkiej odległości od niego.

Pracował jako konwojent w (...) Spółdzielni (...), jego żona natomiast w zakładzie porcelany w Ć.. Często odwiedzali rodziców powoda. Spotkaniom tym towarzyszyła miła atmosfera, wspólnie żartowali. Interesował się sprawami rodziców, którzy zawsze chętnie gościli ich u siebie.

Powód był bardzo zżyty z matką, łączyły ich bliskie relacje. Zawsze mógł na nią liczyć, pomagała mu i wspierała go, uczestniczyła w codziennym życiu syna.

Sprawowała codzienną opiekę nad dziećmi stron, początkowo starszym synem, a następnie pomagała w opiece nad młodszym, niepełnosprawnym z powodu wady serca , dzieckiem powoda. Często gotowała obiady dla rodziny, wyręczała w pracach domowych. Zdarzało się ze mieszkała u syna dłużej , nieprzerwanie przez tydzień czy miesiąc. Zawsze wspólnie spędzali święta, które matka zazwyczaj organizowała dla całej rodziny u siebie w domu.

W chwili śmierci I. Ł. miała 66 lat, cieszyła się dobrym zdrowiem. W dacie wypadku matka powód przebywał na urlopie wychowawczym związanym z opieką nad młodszym synem . Pobierał zasiłek wychowawczy. Głównym dochodem jego rodziny była wówczas pensja żony.

O wypadku, w którym zginęła matka , powód dowiedział się od ojca , który do niego zadzwonił i poinformował o zdarzeniu. Powód był w szoku. Później odczuwał smutek, żal, miał poczucie niesprawiedliwości. Był załamany.

Dodatkowo miał trudności z pracą, z której ostatecznie został zwolniony. Przez 6 lat korzystał z urlopu wychowawczego, po tym czasie podejmował prace dorywcze.

Poczucie smutku i przygnębienia pogłębiały pytania dzieci – wówczas w wieku 3 i 6 lat - o babcię i jej powrót ze szpitala.

Od czasu wypadku powód zmuszony był korzystać z pomocy osób trzecich w opiece nad dziećmi – okresowo zatrudniał opiekunkę, korzystał też z pomocy teścia. Obecnie synowie powoda, już dorośli studiują – jeden w W., drugi w K..

Jak ustala ponadto Sąd Okręgowy z upływem czasu negatywne emocje związane ze śmiercią I. Ł. u powoda wygasły.

Nie korzystał z pomocy specjalistycznej psychologa czy psychiatry w okresie , kiedy negatywne przeżycia wywołane następstwami zdarzenia z 16 grudnia 1999r były szczególnie intensywne. . Do dzisiaj wspomina matkę, odczuwa jej brak, szczególnie w okresach świątecznych. Kultuwyuje pamięć zmarłej, odwiedza jej grób.

Z. Ł. (1) zgłosił ubezpieczycielowi sprawcy wypadku swoje roszczenie pismem z dnia 4 listopada 2014r., domagając się wypłaty kwoty 80 000 zł tytułem zadośćuczynienia, a (...) SA nie później aniżeli w dniu 9 grudnia 2014 r. została o nich poinformowana.

Ubezpieczyciel , nie negując zasady swojej odpowiedzialności, uznał to roszczenie do kwoty 9 000 złotych i taka też sumę pokrzywdzonemu wypłacił , uznając , iż w pełni rekompensuje ona doznany przezeń uszczerbek niemajątkowy wywołany zgonem I. Ł..

W ramach rozważań prawnych , po przedstawieniu normatywnej podstawy odpowiedzialności strony pozwanej za wyrównanie krzywdy , której doznał syn zmarłej , którą z uwagi na datę zdarzenia , była norma art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc , Sąd Okręgowy stanął na stanowisku , że zważywszy na zakres wykazanej w postępowaniu krzywdy powoda , jej niewymierność oraz to , że jednak zbiegiem czasu jej realna intensywność ulegała ograniczeniu , a powód w chwili obecnej poradził sobie z negatywnymi następstwami traumy spowodowanej tragiczną i niespodziewaną śmiercią matki , iż właściwą wielkością świadczenia wyrównującego ten uszczerbek jest w przypadku Z. Ł. (1) kwota 40 000 złotych.

Skoro dotąd otrzymał on z tego tytułu od strony pozwanej 9 000 złotych , to zasadnym jest przyznanie mu [dodatkowo] sumy 31 000 złotych.

W pozostałej części żądanie powoda , jako wygórowane , Sąd I instancji oddalił.

Rozstrzygając o odsetkach , Sąd Okręgowy ocenił , że zważywszy na datę w której ubezpieczyciel sprawcy wypadku dowiedział się o zgłoszeniu roszczenia przez powoda , o stanie opóźnienia w jego spełnieniu można mówić po upływie 30 dni od tej daty,. Zatem początkową datą ich płatności jest 9 stycznia 2015r

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach postępowania była norma art. 100 kpc.

W apelacji od tego wyroku powód , zaskarżając je w zakresie punktu II sentencji, co do kwoty 10 000 złotych , domagał się w jej wniosku zmiany rozstrzygnięcia z dnia 15 grudnia 2015r , w ten sposób aby kwotę przyznanego skarżącemu świadczenia podwyższyć właśnie o dalsze 10 000 złotych.

Środek odwoławczy został oparty na następujących zarzutach :

- naruszenia prawa procesowego , w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy , a to art. 233 §1 kpc , w następstwie przekroczenia przez Sąd I instancji granic swobodnej oceny dowodów i zastąpienia jej oceną dowolną , w ramach której nie została należycie doceniona doniosłość poszczególnych dowodów , co w konsekwencji doprowadziło do wadliwego przyjęcia , iż kwota przyznana [dodatkowo] przez Sąd realizuje właściwie funkcję kompensacyjną zadośćuczynienia za doznaną przez skarżącego krzywdę , zważywszy na okoliczności jakie towarzyszyły przeżywaniu jej , w sytuacji osobistej Z. Ł. (1) , w której jego więzi z tragicznie zmarłą matką były szczególnie silne.

- naruszenia prawa materialnego tj. art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc , jako konsekwencji uznania , że kwota świadczenia przyznana przez Sąd I instancji właściwie wyrównuje doznany przez powoda uszczerbek.

W motywach środka odwoławczego Z. Ł. (1), w istocie powtarzając argumenty dotąd powoływane w sprawie i eksponujące szczególną więź z matką , która do czasu niespodziewanego zgonu w sposób szczególny pomagała mu w życiu codziennym , w szczególności w opiece nad dziećmi , w tym jednym wymagającym dodatkowej troski ze względu na stan zdrowia oraz na to , jak ogromnym szokiem była wiadomość o jej śmierci , która wymagała również przeorganizowania sposobu realizacji codziennych czynności związanych z funkcjonowaniem rodziny. Wobec tego skarżący uznawał , że dopiero kwota łączna 50 000 złotych , a nie 40 000 zł , jak ocenił to Sąd Okręgowy , właściwie wypełni w jego przypadku , funkcję wyrównawczą zadośćuczynienia.

W piśmie procesowym, zawierającym stanowisko ubezpieczyciela wobec apelacji, (...) SA domagał się jej oddalenia jako pozbawionej usprawiedliwionych podstaw oraz obciążenia przeciwnika procesowego kosztami postępowania apelacyjnego.

Ponadto ubezpieczyciel sprawcy wypadku , składając zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu, zawarte w punkcie IV sentencji orzeczenia Sądu Okręgowego, zakwestionował poprawność wzajemnego zniesienia pomiędzy stronami kosztów zastępstwa procesowego . Domagał się przyznania na swoją rzecz , w następstwie zmiany tej części rozstrzygnięcia, kwoty 2520 złotych oraz obciążenia powoda kosztami postępowania zażaleniowego.

Zażalenie zostało oparte na zarzucie naruszenia art. 100 kpc.

Jego realizacji strona pozwana upatrywała w tym , że stosując tę normę , Sąd Okręgowy nie uwzględnił faktu , iż Z. Ł. wykazał zasadność swojego roszczenia jedynie w 30 % w powstałej części ulegając w sporze.

Wobec tego zniesienie kosztów zastępstwa pomiędzy stronami nie było, zdaniem (...) SA uzasadnione , a to w jakiej części koszty te powinny być stronie pozwanej przez niego zwrócone , wyznacza właśnie relacja stosunkowa wymiaru w jakim roszczenie powoda , określone , także pod względem ilościowym, przez profesjonalnego pełnomocnika pokrzywdzonego , okazało się być uzasadnione.

Odpowiadając na zażalenie powód domagał się jego oddalenia jako nietrafnego oraz obciążenia żalącego się kosztami wywołanymi jego wniesieniem.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny rozważył :

Środek odwoławczy powoda nie jest uzasadniony i podlega oddaleniu.

W szczególności nie można podzielić żadnego z zarzutów na których opiera się jej konstrukcja.

Zgodnie z utrwalonym , podzielanym przez Sąd Apelacyjny, w składzie rozstrzygającym sprawę , stanowiskiem Sądu Najwyższego dotyczącym wykładni normy art. 233 §1 kpc , skuteczne postawienie zarzutu jej naruszenia wymaga od strony wykazania , w odniesieniu do zindywidualizowanych dowodów, na czym polega nieprawidłowość postępowania Sądu , w zakresie dokonanej oceny i opartych na niej ustaleń faktycznych.

Strona - autorka zarzutu- ma dowieść dlaczego w określony sposób oceniając konkretne dowody , Sąd naruszył zasady doświadczenia życiowego i [lub] reguły logicznego rozumowania. Nie jest przy tym wystarczające , dla uznania tego zarzutu za usprawiedliwiony , by poprzestała na przedstawieniu własnej wersji oceny i ustaleń , odmiennych od tych na których opierał się Sąd podejmując rozstrzygnięcie , które uznaje ona za poprawne i zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy.

/ por. w tej materii , powołane jedynie dla przykładu , judykaty Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2001 , sygn. IV CKN 970/00 i z 6 lipca 2005, sygn. III CK 3/05 , obydwa powołane za zbiorem Lex]

Analiza uzasadnienia omawianego zarzutu , którym posłużył się skarżący aby go umotywić uzasadnia wniosek , że ogranicza się ono właśnie wyłącznie do opisanego wyżej przeciwstawienia bez jakichkolwiek elementów rzeczowej polemiki z oceną i ustaleniami Sądu Okręgowego.

W istocie, stanowisko skarżącego sprowadza się do zaprezentowania przezeń odmiennego wniosku co do wysokości należnego świadczenia wyrównawczego. Nie ma, w tak zbudowanej polemice, żadnego elementu mogącego stanowić rzeczywiste usprawiedliwienie dla tezy, że Sąd I instancji popełnił błąd w zakresie wnioskowania z treści dowodów, które zostały przeprowadzone.

Wobec tego zarzut ten należy odeprzeć, a ma to m. in. i tę konsekwencję, iż ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy, jako kompletne i dokonane poprawnie, Sąd II instancji przyjmuje za własne.

Nie ma też racji powód, gdy w ramach zarzutu prawnomaterialnego, kwestionuje poprawność zastosowania przez Sąd I instancji normy art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

Podnoszonej przez siebie nieprawidłowości upatruje on w nieprawidłowym, jego zdaniem, określeniu wysokości świadczenia kompensacyjnego, które jest należne pokrzywdzonemu, ponad przyznane już uprzednio przez ubezpieczyciela sprawcy wypadku komunikacyjnego, w którym zginęła I. Ł..

W uzasadnieniu tego zarzutu nie znajdujemy, poza wyrazem osobistego przekonania powoda, żadnych argumentów mogących przekonywać, że podwyższenie sumy dodatkowego zadośćuczynienia, na poziomie postulowanym we wniosku apelacji, będzie realizowało zasadniczą dla zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, kompensacyjną funkcję.

Stwierdzenie braku takiej argumentacji pozwala na to, aby Sąd II instancji poprzestał, w ramach oceny omawianego zarzutu, na następujących stwierdzeniach i wnioskach.

Oczywistym jest, że uszczerbek niemajątkowy w postaci krzywdy na charakter niewymierny, a ta niewymierność wynika nie tylko z charakteru tego uszczerbku mającego osobisty charakter i odczuwanego indywidualnie, w różny sposób, zależny od cech osobistych każdego pokrzywdzonego składających się na jego konstrukcję psychiczną ale także stąd, że ustawodawca zdecydował się na to aby środkiem jego wyrównywania było niedoskonałe narzędzie z w postaci pieniędzy. Co więcej, zgodnie przyjętymi, w normach stanowiących podstawę przyznawania takich świadczeń jednolitymi uregulowaniami [por. np. art. 445 §1, 448 i 446 §4 kc], określona ilość środków pieniężnych ma zrealizować kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia jednorazowo, w warunkach takich, kiedy z natury rzeczy krzywda rozciąga się w czasie, będąc odczuwaną długo po prawomocnym zakończeniu postępowania przed Sądem.

Tym nie mniej, w ramach swobodnego uznania sędziowskiego, stosowanego z uwzględnieniem wszystkich doniosłych z punktu widzenia rozmiarów tego uszczerbku odniesionych do indywidualnej sytuacji osoby pokrzywdzonego, to przede wszystkim Sąd I instancji jest uprawniony określać wysokość tego świadczenia. Ingerencja Sądu II instancji, w ramach kontroli instancyjnej, w jego wymiar jest usprawiedliwiona jedynie wówczas, gdy przyznana kwota jest zupełnie nieadekwatna do poziomu krzywdy uprawnionego do kompensacji. Owa nieadekwatność, przesadzająca o tym, iż kwota ta nie jest „odpowiednia”: w rozumieniu powołanych przepisów, może przybrać postać bądź to rażącego zawyżenia lub rażącego zaniżenia przyznanego z tego tytułu świadczenia.

Tylko wówczas można mówić o sytuacji, w której doszło do naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego - normy - stanowiącej podstawę przyznania świadczenia kompensującego krzywdę.

Nie można też tracić z pola widzenia i nie uwzględniać w ramach oceny poprawności określenia jego właściwej wysokości, że sprawca zdarzenia, które spowodowało wyrównywaną krzywdę, a zatem i ewentualnie [jak w rozstrzyganej sprawie] jego ubezpieczyciel, odpowiadają za jego normalne następstwa [argument z art. 361 §1 kc]

Zatem i zakres tego obowiązku, w przypadku krzywdy wywołanej zgonem osoby najbliższej, nie może wykraczać poza uznawane za powszechnie występujące przejawy tego uszczerbku wynikające z bólu, cierpienia, poczucia osamotnienia, pustki i zniechęcenia spowodowanych tragicznym i niespodziewanym zgonem osoby najbliższej.

W konsekwencji nie mogą być traktowane jako wyznaczniki rozmiaru tego obowiązku po stronie zobowiązanego do indemnizacji takiej szkody, te przejawy krzywdy, które w sposób szczególnie indywidualizują pokrzywdzonego,

który z uwagi na swoją konstrukcję psychiczną subiektywnie bardziej intensywnie lub długotrwanie niż ma to miejsce zazwyczaj , w porównywalnych realiach faktycznych , przeżywa doznaną stratę

Biorąc to pod uwagę powiedzieć należy , że w okolicznościach rozstrzyganej sprawy, brak jest dostatecznych podstaw by stwierdzając tak zasadniczy błąd Sądu Okręgowego w określeniu rzeczywistego wymiaru krzywdy Z. Ł. (1) , w ramach rozpoznawania apelacji korygować wymiar należnego mu świadczenia wyrównawczego , tym bardziej w skali określonej we wniosku środka odwoławczego.

Z tych przyczyn , w uznaniu , że żaden z zarzutów apelacji powoda nie jest trafny , Sąd II instancji oddalił ją na podstawie art. 385 kpc w zw z art. 448 i 24 §1 kc.

Przechodząc do oceny zażalenia strony przeciwnej i uwzględniając jego zakres , ograniczony do części rozstrzygnięcia zawartego w punkcie IV sentencji wyroku z 15 grudnia 2015r należy uznać , iż zasadnie kwestionuje ona poprawność zastosowania przez Sąd Okręgowy normy art. 100 kpc jako podstawy , w okolicznościach ustalonych w sprawie , do tego aby usprawiedliwiała ona wzajemne zniesienie pomiędzy stronami kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy , jak trafnie podnosi to skarżący ubezpieczyciel , stosując ten przepis nie wziął pod rozwagę , że Z. Ł. (1) dochodził pozewem kwoty 91 000 złotych , uznając , iż należna mu [łącznie z już wcześniej otrzymaną] suma zadośćuczynienia zamyka się w kwocie 100 000 złotych. Jak wynikało z treści dokonanych ustaleń żądanie to było , w sposób zasadniczy zawyżone , a fakt , że było ono określone przez zastępującego powoda profesjonalistę po pierwsze nie uprawnia, na tle stosowania art. 100 kpc do usprawiedliwionego odwołania się do argumentu , iż ostateczne określenie wysokości należnego świadczenia w tej sprawie zależało od oceny Sądu.

Po wtóre fakt ten wyklucza istnienie podstaw do wzajemnego zniesienia , przy takim wyniku sporu , tej części kosztów procesu pomiędzy stronami. Wystarczy wskazać , że zakres wykazania roszczenia i porażki procesowej powoda wyraża proporcja 30 % : 70 % . Wzajemne zniesienie kosztów byłoby uzasadnione wówczas, gdyby proporcja ta oscylowała wokół relacji 50 % : 50 % .

Z tej przyczyny , stosując pierwsza z wymienionych relacji, Sąd II instancji w następstwie uwzględnienia zażalenia strony pozwanej na podstawie art. 386 §1 kpc w zw z art. 397 §2 kpc, stosownie zmieniając zaskarżona nim część wyroku, zasądził na jej rzecz od powoda z tego tytułu kwotę 2520 złotych , będącą funkcją stawki wynagrodzenia radcy prawnego przy ustalonej w sprawie wartości przedmiotu sporu oraz stopnia w jakim ubezpieczyciel obronił się skutecznie przed żądaniem powoda [3600 zł x 0,7]

Konsekwencją oddalenia apelacji i uwzględnienia zażalenia , było rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego , które obcinają, po myśli art. 98 §1 kpc w zw z art. 108 §1 i 391 §1 kpc i wynikającej z niej , dla wzajemnego ich rozliczenia pomiędzy stronami, zasady odpowiedzialności za wynik sprawy , powoda.

Na należną (...) SA z tego tytułu łączną kwotę 2430 złotych złożyły się , wyliczone według stawek wynagrodzenia radcy prawnego z wyboru , obowiązujących od dnia 1 stycznia 2016r - na podstawie §2 pkt 4 w zw z §10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia MS w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015r [DzU z 2015 poz. 1804] ; kwota 1800 złotych należna za postępowanie apelacyjne przy wskazanej w środku odwoławczym Z. Ł. wartości przedmiotu zaskarżenia , opłata od zażalenia , a także ustalone na podstawie tego samego aktu prawnego [§2 pkt 3 w zw §10 ust.2 pkt 2] , koszty zastępstwa w tym postępowaniu [600 zł] , przy określonej przez pozwaną w tym środku odwoławczym, wartości przedmiotu zaskarżenia [2520 zł]

SSA Grzegorz Krężolek SSA Jan Kremer SSA Robert Jurga